

Topoteka Zagreb – povijesni centar

Valerija Macan Lukavečki

Otvaranje Topoteke Zagreb – povijesni centar

Među događanjima, kojima je obilježen Međunarodni dan arhiva, u prostoriama Knjižnice Sveučilišnog odjela Hrvatskih studija 11. lipnja 2019. predstavljen je i novootvoreni virtualni arhiv, Topoteka Zagreb - povijesni centar. Ovaj projekt realiziran je u suradnji ICARUS HR i Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, a pokrenut je u listopadu 2018. godine s namjerom da se u njegovu realizaciju aktivno uključe studenti. Tijekom akademske godine 2018./19. studenti upisani u kolegije „Humanistika u informacijskom dobu“ i „Arhivistika za povjesničare“ Odsjeka za povijest Hrvatskih studija, u organizaciji predavačice i voditeljice projekta, dr. sc. Valerije Macan Lukavečki, prikupljali su i obrađivali arhivsku građu koja govori o povijesti grada Zagreba i njegovim građanima.

Povjerenica za znanost Hrvatskih studija, doc. dr. sc. Karolina Vrban Zrinski, istaknula je podršku Hrvatskih studija ovom projektu, posebno zbog činjenice aktiviranja studentskih istraživačkih, organizacijskih i digitalnih vještina u konkretnom radu u arhivu i baštinskim ustanovama, a čiji rezultat ostaje trajno vidljiv na digitalnoj platformi Topoteke.

Predsjednica ICARUS HR i Voditeljica Ureda za arhivsku građu Sveučilišta u Zagrebu, doc. dr. sc. Vlatka Lemić, prenijela je prisutnima pohvale Rektora Sveučilišta, prof. dr. sc. Damira Borasa te istaknula zadovoljstvo što je realizacija virtualnog zagrebačkog arhiva uključila studente, ali i čitav niz drugih institucija, od Državnog arhiva u Zagrebu, Hrvatskog željezničkog muzeja, Studentskog centra u Zagrebu, Kulturnog centra Maksimir te privatnih osoba koje su svoju građu dale na korištenje Topoteci.

Ravnatelj Državnog arhiva u Zagrebu, prof. Darko Rubčić, istaknuo je podršku ovom projektu uz naglasak da ovakvom vrstom digitalnog arhiva vlasnici šire vidljivost arhivske građe koju čuvaju. Posebno poticajnim smatra direktan istraživački rad studenata povijesti u arhivu i susret s obradom arhivske građe u svrhu njene povijesne kontekstualizacije.

Ravnateljica Hrvatskog željezničkog muzeja, dr. sc. Tamara Štefanac, govorila je o važnosti Muzeja za povijest našeg društva, s obzirom da građa koja se čuva u Muzeju obuhvaća područje cijele Hrvatske, ali i šire, a njezina važnost za grad Zagreb vidljiva je upravo kroz građu prezentiranu na ovoj Topoteci. Iako Muzej ima otvorenu vlastitu topoteka zbirku, za Topoteku Zagreb - povijesni centar digitalizirana je građa vezana za zagrebački Glavni kolodvor i njemu bliske lokacije te Tvornicu željezničkih vozila Janko Gredelj, kao i niz zanimljivih fotografija koje su ovjekovječile značajne događaje vezane uz gradsku željeznicu, poput izgradnje prvih zagrebačkih nadvožnjaka na Savskoj, Samoborskoj i Miramarskoj cesti.

Nazočnima su se obratila i studenti Matej Jurić i Fran Šimunović, koji su, u sklopu kolegija, sudjelovali u izradi ove Topoteke i pritom iznijeli vlastita iskustva rada na projektu. Više o samoj Topoteci i rezultatima te učinkovitosti ovakvog načina rada govorila je voditeljica projekta, dr. sc. Valerija Macan Lukavečki. Susret je svečano zaključen otvaranjem gostujuće izložbe Državnog arhiva u Bjelovaru „Arhivi i digitalizacija – od mikrofilma do digitalnog arhiva“, koju je predstavila ravnateljica Arhiva Martina Krivić Lekić. Izložba je prigodno prezentirala kompleksnost organizacije projekta digitalizacije arhivske građe, njegov tijek, alate i svrhu digitalizacije općenito, te predstavila digitalne zbirke koje je Državni arhiv u Bjelovaru izradio u sklopu vlastitog projekta digitalizacije.

Topoteka kao rezultat suradnje institucija i studentske aktivnosti

Topoteka Zagreb - povijesni centar izvorno je zamišljena kao spoj aktivnog povijesnog istraživanja studenata, njihova praktičnog rada na pronalasku, obradi i digitalizaciji povijesne građe te javne prezentacije povijesti grada Zagreba. Studenti dvaju kolegija Odjela za povijest Hrvatskih studija kroz svoj su seminarski rad istraživali u grupama teme koje su obuhvaćale dijelove obrađivane povijesne cjeline Zagreba (Dolac, crkva Svete Marije na Dolcu, Trg bana Josipa Jelačića, Kaptol...).

Uz organizirani skupni posjet Državnom arhivu u Zagrebu i Hrvatskom željezničkom muzeju samostalno su istraživali kod odbačenih privatnih i pravnih osoba, gdje su se obiteljski arhivi pokazali kao potencijalno iznimno zanimljivi izvori povijesne građe. Organizirani posjet uključivao bi upoznavanje s arhivom, njegovom organizacijom i načinom rada, nakon čega bi studenti pretraživali inventare fondova i zbirki, naručivali građu za rad u čitaonici, pregledavali i obrađivali pojedine zapise prema prethodno izrađenim obrascima, fotografirali građu te potom o svom radu i rezultatima napravili izlaganje na satu. Sve podatke o građi voditelj projekta je pregledao (provjera signatura, podataka o arhivu, vlasniku, povijesti, kontekstualizacija građe ..), digitalizirao (u odgovarajućoj rezoluciji

Prikaz Ilice 1888. iz
Državnog arhiva u
Zagrebu

za objavljivanje i uz adekvatnu obradu fotografija), a potom snimke i meta-podatke o građi unio na virtualnu platformu Topoteke.

Prednost ovakvog načina rada za studente, uz samo snimanje građe, svakako predstavlja i upoznavanje i svladavanje rada u arhivu te ulazak u problematiku kontekstualizacije svake pojedine jedinice arhivske građe. Osim toga mogli su naučiti kako ispravno i u cijelosti napisati arhivsku signaturu i koje su posljedice njezina krivog navođenja, kako organizirati vrijeme za rad u arhivu kada se dostava građe čeka nekoliko dana, koja su pravila pojedinog arhiva za snimanje građe i problematika autorskih prava te uočavanje iz prve ruke kolika je važnost dobre organizacije rada kako se rezultat snimanja arhivske građe (jpg. ili pdf. datoteke) i popratne osobne zabilješke ne bi pretvorili tek u hrpu podataka na laptopu u kućnom okruženju. Uza sve to, upoznali su se s novim detaljima povijesti grada u kojem žive i studiraju.

Ostavljanje slobode studentima u cilju poticanja njihove odgovornosti i samostalnosti te sposobnosti samostalne organizacije rada na terenu, nosi sa sobom rizik koji utječe i na krajnji rezultat projekta. No, upravo je to i bio jedan od ciljeva: pronaći najbolje kvalitete studenata i iskoristiti njihove sposobnosti i vještine, koje će možda i sami tek otkriti, upravo u radu na terenu te ih potaknuti na njihov daljnji razvoj tijekom studija.

Ovakav način rada otvorio je i institucijsku suradnju, koja je studentima omogućila direktan kontakt s djelatnicima pojedinih ustanova te potencijalne prilike za budući rad. Stoga, ovakvim projektima studenti mogu puno naučiti i spoznati znanstveno-istraživački potencijal koji pojedina ustanova pruža.

Digitalizirana građa kronološki obrađuje razdoblje 19. i 20. stoljeća. Najvećim dijelom su to fotografije snimljene u različitim prigodama, kako privatne, tako i profesionalne fotografije zagrebačkih fotografa ili

tek Zagrepčana, koji su ovjekovječili svečane ili svakodnevne događaje svojega grada. Osim što govori o ulicama, trgovima i povijesnim građevinama, ova građa ovjekovječuje i njezine građane pa se na fotografijama mogu pronaći, ponekad i prepoznati, lica iz povijesti dvaju stoljeća, iz svijeta kazališta, arhitekture, politike, glazbe, akademskih krugova ... Ovdje se nalaze zaboravljeni radnici koji su podizali zidove Hrvatskog narodnog kazališta, radnici tvornice Janko Gredelj, prodavačice i kupci na zagrebačkoj tržnici Dolac, hodočasnici Zagrebačkoj katedrali, radnici koji su podizali prve nadvožnjake u središtu grada ili pak raskršćivali njegove ulice nakon bombardiranja 1944. godine. Digitalizirani su planovi nekih nerealiziranih idejnih projekata arhitektonskog razvoja grada (Kaptol, autobusni kolodvor.), planovi i nacrti pojedinih dijelova povijesnog centra grada, pozivnice i programi kazališnih

predstava ili pak novinski članci o značajnijim povijesnim crticama iz života našeg grada. Virtualni arhiv grada Zagreba rast će i nadopunjavati se proporcionalno prikupljenoj građi i njenoj obradi tijekom cijele godine. Kako nije ograničen na fondus jednog arhiva ili institucije, nadamo se još brojnim povijesnim zanimljivostima tijekom njegova daljnjeg razvoja i širenja. ■

Topoteka Zagreb – povijesni centar: <https://zagrebcentar.topoteka.net/>

